

De paradox van zelftransformatie **Tim Boyd**

Tim Boyd is International President van de Theosophical Society (Adyar).
Dit artikel verscheen eerder in
The Theosophist 142.1, oktober 2020

In het Tibetaans-boeddhisme bestaan talrijke ceremoniën speciaal voor een lang leven. Vanuit ons persoonlijke perspectief heeft een lang leven veel goede eigenschappen. Vanuit spiritueel oogpunt gaat de nadruk op een lang leven verder dan louter persoonlijke voorkeur. Omdat de reikwijdte van Wijsheid oneindig is en ons moment van incarnatie zo kort, vragen we om gezegend te worden met een lang leven, tegenwoordigheid van geest en gezondheid om werkelijk de ervaring van wijsheid te cultiveren.

De Mission Statement van de Theosophical Society (TS) zegt dat haar missie, en in het verlengde daarvan die van haar individuele leden, is het cultiveren van drie specifieke dingen: (1) een dieper begrip en realisatie van de Tijdloze Wijsheid; (2) de eenheid van al het leven; en (3) spirituele zelftransformatie. Laten we het hebben over het derde punt.

Zonder een verandering in het centrum van ons bewustzijn is een zinvolle verbinding met wijsheid moeilijk tot onmogelijk. Onze normale benadering heeft de neiging egocentrisch te zijn. De dingen die we voor onszelf willen, wie we denken zelf te zijn, blijken erg star en statisch. Uiteraard is er altijd wel beweging, maar we voelen ons veel comfortabeler met de ogenschijnlijk solide identiteit die we omarmen. Zelftransformatie houdt dus noodzakelijkerwijs een conflict in tussen dit gekoesterde zelfgevoel en de 'realiteit'.

Als we overdenken wat transformeren betekent, denken we in het algemeen aan verandering, maar we denken ook aan een proces dat tot die verandering leidt. Spirituele zelftransformatie is niet alleen het veranderen van persoonlijke gewoonten, maar we willen graag de zekerheid en stabiliteit hebben van een duidelijk afgebakend proces. Dus in alle spirituele tradities die ik ken wordt het proces afgebeeld als stappen op het pad naar verlichting of zelftransformatie.

Kies uw traditie en er zijn specifieke stappen die worden opgesomd. Yoga heeft zijn

acht ledematen. Het Tibetaans boeddhisme spreekt over treden op het pad naar verlichting (Lam Rim), het katholieke christendom heeft de kruisweg. In de theosofie benadrukken we studie, meditatie en dienstbaarheid. Dit zijn processen die we aangaan in de veronderstelling dat ze uiteindelijk leiden tot zelftransformatie; dat als we onze studie en onze meditatie op de juiste manier benaderen, dat als we ons inspannen in bewust mededogende activiteit voor anderen, aan het einde van dat proces de ervaring van verlichting op ons wacht. Misschien werkt het zo, maar misschien ook niet.

Dit proces van zelftransformatie heeft zijn eigen stappen, maar zelftransformatie zelf is iets heel anders. Er is geen vaststaand aantal juiste boeken of meditatie-uren die resulteren in de ervaring van transformatie. Op zichzelf is transformatie een heel specifieke gebeurtenis. Zij is misschien gerelateerd aan onze studie; misschien niet. Misschien is het iets dat verband houdt met een toestand van verzamelde heiligheid of zuiverheid, maar misschien is het ook dat niet.

Er zijn mensen die ervaring hebben met verlichting of zelftransformatie. Mensen zoals Ramana Maharshi, Jezus, Boeddha, Mohammed en anderen leidden een spiritueel leven. Ze deden de oefeningen, de studie en dat resulteerde in een ervaring die ze vervolgens probeerden te onderwijzen. Ze hebben hun leven lang lesgegeven en iedereen om hen heen heeft een leven lang geluisterd. Slechts weinigen ervoeren werkelijk wat deze leraren beschreven.

Er zijn mensen zonder specifieke tekenen van heiligheid die ook de ervaring van zelftransformatie hebben gehad. Edgar Mitchell, astronaut in het Amerikaanse ruimteprogramma, is een van degenen die op de maan hebben gelopen. Hij was een getrainde ingenieur en had geen specifiek spirituele achtergrond of opleiding. Toen hij in het ruimteschip terugkwam naar de aarde, keek hij uit het raam en zag de planeet onder hem: blauw en perfect; hij kon afzonderlijke landen niet onderscheiden. Op dat moment had hij een ervaring die hij omschreef als 'kosmisch bewustzijn' en die hem voor altijd veranderde. Toen hij terugkwam op aarde gebruikte hij gedurende de rest van zijn leven zijn wetenschappelijke interesse en training als instrumenten om de werkingen van bewustzijn in de wereld beter te begrijpen.

Er is een lied dat een van de meest, zo niet hét meest bekende nummer in de Engelse taal is, genaamd *Amazing Grace*. Het is prachtig en vertelt over een ervaring van verlichting die bij de schrijver ervan opkwam. Zijn naam was John Newton en hij leefde in de 18e eeuw. Het begint:

Geweldige Genade, hoe zoet is het geluid

Dat een stakker als mij redde

Ik was eens verloren, maar nu ben ik gevonden

Ik was blind, maar nu kan ik zien

Er zijn andere coupletten, maar dit beschrijft het moment waarop een ervaring van verlichting op hem neerdaalde.

Toen hij het lied schreef, was hij geestelijke in de Church of England, maar de mens die hij was toen deze verlichting plaatsvond, was een heel andere. Ze zeggen dat

‘elke heilige een verleden heeft en elke zondaar een toekomst’. Deze man was een vrome prediker toen hij het lied schreef, maar het lied gaat over een ervaring die hij had terwijl hij actief bezig was met de slavenhandel.

Newton kocht en verkocht Afrikaanse mensen en verscheepte ze over de Atlantische Oceaan voor gebruik in Amerika. Terwijl hij uitgebreid verweekeld was in deze duidelijk kwalijke activiteit daalde deze ‘verbazingwekkende genade’ op hem neer. Het was niet het resultaat van enig bewust spiritueel proces. Het was een gebeurtenis die zijn oorsprong vond in iets wat we niet kunnen zien. Zelftransformatie is een proces dat we aangaan, maar de feitelijke ervaring is iets heel anders. Het is duidelijk dat er een verband is tussen die twee, maar we maken een fout als we doen alsof we het begrijpen.

Toen de Boeddha verlicht werd hield hij zijn eerste preek voor de vijf mensen die bij hem waren geweest tijdens zijn zoeken met ascetische oefeningen. Terwijl hij sprak, ervoer één van hen, toen hij de allereerste woorden hoorde die Hij zei, verlichting. De persoon die het langst bij hem was, zijn geliefde discipel en begeleider Ananda, was vijfenveertig jaar bij hem. Hij zag mensen komen, de Boeddha kort ontmoeten en de ervaring van verlichting ervaren; anderen kwamen en studeerden met hem, luisterden jarenlang naar zijn leringen en hadden toen de ervaring van verlichting, maar Ananda had die nooit. Hij was al die jaren elke dag bij de Boeddha en deed de oefeningen en de studie.

Toen de Boeddha gestorven was, probeerden zijn discipelen alle leringen die hij tijdens zijn leven had gegeven, te verzamelen. Omdat Ananda ze allemaal had gehoord, was hij de aangewezen persoon om de verschillende leringen te reciteren, maar hij reciteerde ze zonder enige eigen verlichting. Maar net voordat hij zijn herinneringen aan de leringen van de Boeddha deelde, had Ananda eindelijk zijn ervaring van verlichting.

De mensen die de ervaring hebben gehad, erkennen de gebeurtenis van zelftransformatie als het hoogtepunt van het menselijk potentieel, en verklaren dat deze bevrijding van de beperkingen van de persoonlijkheid door het universele bewustzijn het doel is van het mens-zijn. Degenen die deze ervaring hebben gehad, zelfs in mindere mate, besteden een leven lang aan het helpen van anderen om datzelfde bewustzijn te cultiveren. Elk van hen zegt dat het onmogelijk te beschrijven is. Processen kunnen worden onderwezen, geleerd en geoefend, maar de ervaring is onbeschrijflijk.

Er wordt gezegd dat in ieder van ons een goddelijk zaadje is geplant - een embryonaal leven ingekapseld in een schaal. De omhulling voedt en beschermt het leven, maar beperkt en begrenst ook de expressie ervan. Zoals een zaadje in aarde wordt geplant, is de grond waarin het goddelijke zaad wordt geplant de menselijke persoonlijkheid. Dienovereenkomstig komt het proces dat we beschrijven als het spirituele leven, overeen met het proces van een tuinman.

Zodra we ons bewust worden van dit levengevende vermogen in ons, en we ons

enigszins bewust zijn van het potentieel van expressie en leven, dan beginnen we te leren wat we kunnen doen om het te laten groeien. Dat is wat een tuinman doet. Hij bestudeert, observeert, kijkt en past vervolgens de omstandigheden aan de behoeften van het zaad aan. Wij noemen dat studie, meditatie en dienstbaarheid. Deze dingen lossen de omhulling die het leven verbergt, op. We lossen de vaste, gefixeerde identiteit die we hebben gecultiveerd en waar we ons aan vastklampen op. Met dat oplossen komt de gelegenheid voor het leven om buiten die omhullende schil te groeien.

De tuinman weet voorwaarden te scheppen, maar hij weet niets over het leven zelf. Hij kan het niet uitleggen of beheersen. Het enige wat hij kan doen is voorwaarden scheppen, en als die juist zijn, kan door zijn weinige kennis het grotere leven zich kenbaar maken.

Wanneer J. Krishnamurti over de ervaring van zelftransformatie spreekt, gebruikt hij bijbelse taal en zegt: *Het overvalt je als een dief in de nacht*. Dit is een mooie manier om het uit te drukken. Het gaat verder dan iedere mogelijke uitleg. Als we aan een dief in de nacht denken, wat komt er dan in ons op? We slapen in ons bed, het is donker, het is stil, en zonder dat we het weten komt er iemand ons huis binnen met als enig doel ons alles af te nemen wat we waardevol of dierbaar achten.

Wat vinden wij het meest waardevol? Natuurlijk materiële bezittingen, maar ook onze naam, reputatie, positie, alle verschillende identiteiten die zo heilig voor ons zijn geworden. Als door een dief in de nacht wordt het belang van deze dingen weggenomen. En door die goddelijke diefstal wordt iets anders onthuld: een aanwezigheid, een kracht, een lang verduisterd visioen.

Er bestaat een gezegde: *Zelftransformatie is een ongeluk, maar spirituele oefening maakt ons vatbaar voor ongelukken*. We hebben geen controle over de gebeurtenis, of en wanneer deze plaatsvindt, maar wanneer we ons aan een oefening verbinden, wordt het veel waarschijnlijker dat we in de buurt komen waar deze activiteit plaatsvindt. De zon schijnt niet op ons tenzij we naar buiten gaan.

Dit zijn slechts enkele gedachten die we kunnen uitdragen naarmate onze vermogens dit toelaten.

We verdoen ons leven met futiliteiten. Vereenvoudig, vereenvoudig. Ik geloof in eenvoud. Het is zowel verbazingwekkend als verdrietig te zien hoeveel triviale zaken zelfs de wijste mens denkt dagelijks te moeten doen; hoe zeldzaam de dingen die hij denkt te moeten overslaan. Wanneer de wiskundige een moeilijk probleem wil oplossen, brengt hij het probleem eerst terug tot de basis. Dus vereenvoudig het probleem van het leven, onderscheid het noodzakelijke en het echte. Onderzoek de aarde om te zien waar uw belangrijkste wortels lopen.

Henry David Thoreau

Vertaling Marianne Plokker